

7.3.2018

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Helsingin yliopiston lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle lukio-laiksi ja laiksi ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta (OKM:n kirje OKM/41/010/2017, 24.1.2018)

Hallitus päätti puolivälitarkastelunsa yhteydessä käynnistää lukiokoulutuksen uudistuksen. Uudistuksen tavoitteena on mm. lisätä lukiokoulutuksen vetovoimaa yleissivistävänä, korkeakoulukelpoisuuden antavana koulutusmuotona, vahvistaa oppimistuloksia sekä sujuvoittaa opiskelijoiden siirtymistä korkea-asteen opintoihin. Tavoitteet on tarkoitus saavuttaa joustavoittamalla opintopolkuja, parantamalla opiskelijoiden ohjausta, kehittämällä oppiainerajat ylittäviä opintoja sekä lisäämällä yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Uusi lukiolaki ja sen nojalla annettava valtioneuvoston asetus korvaisivat voimassa olevan lukio-lain ja -asetuksen. Lisäksi muutettaisiin ylioppilastutkinnon järjestämisestä annettua lakia. Ehdotetut lait tulisivat voimaan 1.8.2019 ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet uudistettaisiin vuosien 2019-2020 aikana. Uudet opetussuunnitelmat otettaisiin käyttöön syksyllä 2021 alkavasta lukiokoulutuksesta lukien.

Helsingin yliopisto lausuu luonnoksesta hallituksen esitykseksi erityisesti korkeakoulutuksen järjestäjän, tässä tapauksessa yliopiston, näkökulmasta seuraavaa.

Hallituksen esitys lukiolaiksi

Helsingin yliopisto kannattaa suurinta osaa luonnoksessa esitetyistä ehdotuksista. Suomalaisen lukion ja suomalaisen ylioppilastutkinnon suorittaneet muodostavat valtaosan korkeakoulutukseen hakeutuvista, minkä vuoksi yliopistossa seurataan tarkasti lukiokoulutuksessa ja ylioppilastutkinnossa tapahtuvia muutoksia. Yliopisto esittää tyytyväisyytensä siitä, että koulutuskaarta tarkastellaan jatkumona ja luonnoksessa otetaan huomioon myös ylioppilastutkinnossa ja yliopistojen opiskelijavalinnassa tapahtuvat samanaikaiset reformit.

8 §, 10 § ja 13 § Yhteistyö ja koulutuksen hankkiminen, oppimäärien tavoitteelliset suoritussajat, mitoitus ja laajuus, opintojen järjestäminen

Luonnoksen 8 § velvoittaa koulutuksen järjestäjän yhteistyöhön muiden koulutuksen järjestäjien, muiden muassa korkeakoulujen, kanssa. Luonnoksen 13 § määrää, että osa lukio-oppimäärän opinnoista on järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa.

Yliopisto pitää pyrkimystä koulutusyhteistyöhön myönteisenä, mutta kantaa huolta lukiolaisten yhdenvertaisesta kohtelusta yliopiston tarjoamien opintojen kannalta. Suomessa on noin 340 lukiota, korkeakouluja sitä vastoin nelisenkymmentä. Etäopiskelu ja esimerkiksi verkkokurssit tarjoavat koulutusmuodon, joka teknologian ja verkko-yhteyksien toimiessa moitteettomasti lienee kuta kuinkin jokaisen lukiolaisen ulottuvilla. Lähi- ja kontaktiopetuksen suhteen lukiolaiset joutunevat kuitenkin väistämättä epätasa-arvoiseen asemaan usean alan tai oppiaineen suhteen. Yliopisto ei pidä hyvänä koulutusmahdollisuuksien polarisoimista kaupunki- ja maaseutulukioiden välille. Helsingin yliopiston koulutustarjonta tulisi todennäköisesti koostumaan ainakin ensisijaisesti avoimista verkkokursseista (MOOC) ja tavoite on, että ainakin jotkut verkkokurssit voisivat muodostaa myös opiskelijavalintaväylän yliopistoon. Yliopisto pitää tärkeänä sopia lukion ja yliopiston henkilökunnan välisestä työnjaosta tulevissa koulutusyhteistyömuodoissa. Korkeakoulujen tuottamat kurssit vaativat luonnollisesti myös lukion opettajien työpanoksen, mistä todennäköisesti seuraa tarve opettajien täydennyskoulutukseen. Täydennyskoulutuksen järjestämiseen ja siihen osallistumisen mahdollistamiseen on varauduttava tarvittavin lisäresurssein.

Helsingin yliopisto pitää ongelmallisena käsitteen *opintopiste* käyttöönottoa lukiokoulutuksen mitoituksessa, mikäli opintopiste määritellään eri tavoin kuin korkeakoulutuksessa (ECTS). Samat termit eri sisällöin lisäävät riskiä väärinkäsityksiin ja toisistaan poikkeaviin tulkintoihin.

Yliopisto pitää lukiolaisten jatkokouluttajan näkökulmasta äärimmäisen tärkeänä lukiokoulutuksen järjestäjien laadunhallinnan tehostamista ja vahvistamista.

11 § Oppimäärän sisältö

Yliopisto ehdottaa 2 momentin uudelleen muotoilua tekemällä tekstiin lihavoitu lisäys: ”*Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää myös eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavia erityistä osaamista, harrastuneisuutta sekä elämänhallinnan ja hyvinvoinnin osaamista osoittavan näytön sisältäviä opintokokonaisuuksia (lukiodiplomi).*” Luonnoksessa korostetaan lukiolaisen elämänhallintataitojen vahvistamista ja olisi arvokasta, jos tämä tavoite lisättäisiin lakitekstiin.

16 § Uskonnon ja elämäkatsomustiedon opetus

Luonnoksessa esitetään, että pykälä vastaisi sisällöltään voimassa olevan lukiolain 9 §:ää eli pääsäännön mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi järjestää opiskelijoiden enemmistön uskonnon mukaista uskonnon opetusta ja tähän uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvat opiskelijat osallistuisivat opetukseen. Lisäksi säädettäisiin voimassa olevan lain mukaisesti muiden uskontojen ja elämäkatsomustiedon opetuksesta.

Helsingin yliopisto ehdottaa, että uskonnon ja elämäkatsomustiedon opetus yhdistetään yhteiseksi katsomusaineeksi kuten on jo tehty varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Globalisoituvassa maailmassa ensisijaista on uskontojen ja katsomusten välinen dialogi, minkä vuoksi yleissivistävän koulutuksen katsomusopetuksen painopiste tulee olla eritaustaisten ihmisten vuorovaikutuksen edistämiseksi. Uskonnollisten ja katsomuksellisten identiteettien vahvistaminen ei ole lukion vaan perheiden ja uskonnollisten yhdyskuntien tehtävä.

Nykyinen laki ja sen pohjalta tehty luonnosteksti ei vastaa Euroopan neuvoston suositusta uskontojen opetuksesta yleissivistävässä koulutuksessa eikä vastaa alan tutkimuksen pohjalta piirtyvää kuvaa katsomusopetuksen tehtävästä ja roolista muuttuvassa yhteiskunnassa. Pykälän jättäminen nykyiselleen syventää ja jatkaa asiasta käytyä kansalaiskeskustelua (vrt. Katsomusaloite vuonna 2017) ja jättää valtavat muutospaineet seuraaviksi vuoksi. Suomessa asuu tällä hetkellä yli 70 000 muslimitaustaista ihmistä ja lukioissa on kasvava määrä islamilaisia opiskelijoita. Uskonnon opetuksen jääminen nykyisenkaltaiseksi aiheuttaa suuria paineita opiskelijoiden yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Islamin opetukselle on koulutettava lukioihin pätevät opettajat ja siinä järjestettäviä ylioppilaskirjoituksia on ryhdyttävä suunnittelemaan.

Muissa Pohjoismaissa on jo siirrytty yhteiseen aineeseen; Tanskassa vuonna 1975, Ruotsissa 1969 ja Norjassa 1997.

25 §, 26 § ja 28 § Oikeus saada opetusta ja opintojen ohjausta, henkilökohtainen opinto-suunnitelma, oppimisen tuki

Luonnos sisältää useita tärkeitä ja kannatettavia uudistuksia, jotka parantavat tuen tarpeessa olevan opiskelijan mahdollisuuksia edetä opinnoissaan ja suorittaa lukiokoulutus menestyksekkäästi. Osa uudistuksista liittyy opinto-ohjauksen henkilökohtaistamiseen ja ohjauksen tehostamiseen koulutuksen siirtymävaiheissa. Jotta lukiolainen saa uudistuksista täyden hyödyn, on koulutuksen järjestäjien varauduttava opetus- ja ohjaushenkilöstön lisäämiseen ja täydennyskouluttamiseen. Yliopistoille tämä puolestaan tarkoittanee opiskelupaikkojen lisäämistä opinto-ohjaaja- ja erityis-opettajakoulutuksessa.

Yliopisto pitää hyvänä, että luonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi opiskelijan oikeudesta saada erityisopetusta. Helsingin yliopistossa valmisteilla olevan väitöskirjan mukaan Suomessa on vain 50-60 lukion erityisopettajaa (lukioita noin 340). Kun oppimisen tuesta on tarkoitus tulla opiskelijan oikeus, tukitoimista tulee olemaan kysyntää huomattavasti enemmän kuin nykyisillä resursseilla kyetään tarjoamaan.

Helsingin yliopistolla on hyviä kokemuksia opintopsykologien tarjoamasta tuesta opiskelutaitoihin, motivaatioon, ajankäyttöön, elämänhallintaan ja jaksamiseen liittyvissä kysymyksissä. Yliopisto ehdottaa, että myös lukioissa keskusteltaisiin tämän tyyppisen tuen tarpeellisuudesta. Yliopisto korostaa kuitenkin, että tukitehtäviin on rekrytoitava aina asiantuntija, jolla on tehtävään pätevöittävä koulutus.

Opiskelijan ja opetushenkilöstön yhdessä laatimaan ja säännöllisesti päivitettävään henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan sisältyvä jatko-opinto- ja urasuunnitelma on lukiolaisten jatkokouluttajan näkökulmasta tervetullut uudistus.

Hallituksen esitys laiksi ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Luonnoksen 6 a §:ssä määrätään kokeiden uusimisesta. Luonnoksessa ehdotetaan, että hyväksytyn kokeen saa uusia rajoituksetta.

Helsingin yliopisto vastustaa ehdotusta. Rajaton uusimismahdollisuus johtaa tilanteeseen, jossa ylioppilaskokeita voitaisiin uusia useita kertoja parempien arvosanojen toivossa. Tämä viivästyttäisi merkittävästi yliopisto-opintoihin hakeutumista. Yliopisto ei halua heikentää tuoreiden ylioppilaiden mahdollisuuksia opiskelemaan pääsyssä tilanteessa, jossa he joutuvat kilpailemaan opiskelupaikasta sellaisten hakijoiden rinnalla, jotka ovat uusineet arvosanoja useita kertoja. Rajaton uusimismahdollisuus olisi myös takaisku opiskelijavalintauudistukselle, sillä todistusvalinnan merkitys valintaväylänä heikentyisi merkittävästi, mikäli suurimmalla osalla hakijoista olisi ylioppilastutkinnossaan vain ylimpiä arvosanoja.

Yliopisto kannattaa opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman *Gaudeamus igitur* -työryhmän alkuperäistä ehdotusta, jonka mukaan hylätyn kokeen voisi uusia jatkossa nykyisen kahden koekerran sijaan kolme kertaa ja hyväksytyn kokeen nykyisen yhden koekerran sijaan kaksi kertaa.

Vararehtori

Sari Lindblom

Esittelijä

Maikki Naarala

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti Helsingin yliopiston asian- ja dokumentinhallintajärjestelmässä.

Tämä dokumentti on sähköisesti allekirjoitettu

Lista allekirjoittajista

Allekirjoittaja

Todennus